HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

והאידנא הוא דליוה פרסאי. שלקחוהו ממקומו ובנאוהו למעלה מאקרא ולהכי לא בעי לתחת פרת עד היכן לפי שפרת נופל בחדקל ועוד בבל מושכת למטה ממנו עד אפמיא תתאה כדאמר לעיל: **להך גיסא דפרת עד היכא.** בשפתה כלפי מערב עד היכן מתפשט רחבה של בבל: **מאי דעתך.** שבאת ליטול: **משום בירם.** שמא בירם שיושבת בהך גיסא מיבעיא לך: **מייחסי דפומבדיתא.** שהיא בין שתי הנהרות מבירם נסבי ש"מ מוחזקין הם בה בחזקת יחוס: **כמחלוקת ליוחסין.** כאורכה ורחבה של בבל: **כך מחלוקת לגיטין.** דקיימא לן (גיטין דף ב.) המביא גט משאר ארצות צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם לפי שאין בקיאין לשמה והמביא גט מארץ ישראל לבבל אינו צריך לומר ובבל הרי היא כארץ ישראל לגיטין שאף הם היו חכמים ובקיאין לשמה: **עד ארבא פנייתא.** אגם של קנים וערבה שקורין אושר"א: **פנייתא דגישרא.** שני אגמים היו למטה מהגשר זה למטה מזה: **תכיל ימא.** שם מקום: **תכילתא דבבל.** מכלילא ותפארתה של בבל ליוחסין: **שוניא וגוביא וציצורא.** מקומות הם: **תכילתא דחכיל ימא.** תפארת של חכיל ימא: **איתתא בעא מינייהו.** כותייס לא נתערבו בהם אבל הקול יצא על ידי ששאל כותי אחד אשה מהם אבל הם לא נתנו לו. ויש אומרים רב פפא בעא מנייהו איתתא ולא יהבי ליה לכך היה מוציא עליהם שמץ פסול וקשה בעיני לומר כן: **בגולה.** פומבדיתא קרי גולה בלשון השנה (דף כג.): **מאיהי דקירא.** מקום על נהר פרת למעלה מכל המקומות המזכיר למעלה: **והאמר ר' יוחנן.** לעיל (ד) מיחסותא דבבל בפרת עד מעברתא דגדמא ותו לא: **אמר אביי רלועה נפקא.** באלכסון ממעברתא דגדמא ומקפת את הפסולין עד מעלה מאיהי דקירא שהיא מן הפסולין ושוט משוט בפי הרלועה על פרת: **חלון.** נהר: **וינחם בחלח ובחבור.** בעשרת השבטים שהגלה סנחריב משתעי: **וכולן נפסול.** כל מקום שגלו השבטים נטמעו עובדי כוכבים בבנותיהם ועובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל אפילו למ"ד (יבמות דף מה.) הולד ממזר לא הוי פגום מיהא הוי:

לחך גיסא דפרת עד היכן. פי' בקונטרס להכי לא בעי לתחת פרת עד היכא לפי שפרת נופל בחדקל ועוד בבל מושכת למטה ממנו עד אפמיא תתאה כדאמר לעיל: **איתתא בעא מינייהו ולא יהבו ליה.** ולכך הוצא עליהם לעז וי"מ דקאי אדרב פפא ולא נהירא דח"ו שיעלה בדעתו של אותו גדיק להוציא לעז עליהם שלא כדין: **בין הנהרות הרי היא כגולה ליוחסין.** ולריך לומר דשני מקומות הן דאי משום חדקל ופרת לא הוה בעי גמרא וכי בין הנהרות מאי הוי דפשיטא לכולי עלמא דמייחסי דלעיל נמי לא בעי אלא מן הנדדין אבל בין הנהרות פשיטא ליה דמיוחסין הן:

והאידנא הוא דליוה פרסאי[ה] אמר ליה אביי לרב יוסף להא גיסא דפרת עד היכא אמר ליה מאי דעתיך משום בירם מייחסי דפומבדיתא [ו]מבירם נסבי [ז]אמר רב פפא כמחלוקת ליוחסין כך מחלוקת לענין גיטין ורב יוסף אמר מחלוקת ליוחסין אבל לגיטין דברי הכל עד ארבא תנייגא דגישרא אמר רמי בר אבא חביל ימא [ח]תכילתא דבבל שוניא וגוביא תכילתא דחביל ימא רבינא אמר אף ציצורא תניא נמי הכי חנן בן פנחס אומר חביל ימא תכילתא דבבל שוניא וגוביא וציצורא תכילתא דחביל ימא אמר רב פפא והאידנא איערבי בהו כותאי ולא היא איתתא הוא דבעא מינייהו ולא יהבו ליה מאי חביל ימא אמר רב פפא זו פרת [ט]דבורסי ההוא גברא דאמר להו אנא מן שוט מישוט עמד רבי יצחק נפחא על רגליו ואמר שוט מישוט בין הנהרות עומדת וכי בין הנהרות עומדת מאי הוי אמר אביי אמר ר' חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי בר' חנינא בין הנהרות הרי היא כגולה ליוחסין והיכא קיימא אמר ר' יוחנן [י]מאיהי דקירא ולעיל והא אמר רבי יוחנן[יא] עד מעברתא דגיזמא אמר אביי [יב]רצועה נפקא אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל [יג]אמר רב חלזון [יד]ניהוונד הרי היא כגולה ליוחסין א"ל אביי לא תציתו ליה יבמה היא דנפלה ליה התם א"ל אטו דידי היא דרב חננאל היא אזיל שיילוה לרב חננאל אמר להו הכי אמר רב חלזון ניהוונד הרי היא כגולה ליוחסין ופליגא דר' אבא בר כהנא [טו]דאמר ר' אבא בר כהנא מאי דכתיב [1]וינחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי חלח זו חלזון חבור זו [טז]הדייב נהר גוזן זו גינזק ערי מדי זו חמדן וחברותיה ואמרי לה זו נהוונד וחברותיה מאי חברותיה אמר שמואל כרך מושכי [יז]חוסקי ורומקי אמר רבי יוחנן וכולם לפסול קסלקא דעתא מושכי היינו מושכני והאמר [יח]ר' חייא בר אבין אמר שמואל מושכני הרי היא כגולה ליוחסין אלא מושכי לחוד ומושכני לחוד [2]ותלת עלעין בפומה בין שיניה אמר רבי יוחנן זו חלזון הדייב ונציבין שפעמים בולעתן ופעמים פולטתן וארו חיוא אחרי תנינא דמיה לדוב [יט]תני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב ומסורבלין כדוב ומגדלין שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב ר' אמי כי הוה חזי פרסא דרכיב אמר היינו דובא ניידא א"ל רבי ללוי הראני פרסיים אמר ליה דומים לחיילות של בית דוד הראני חברין דומין למלאכי חבלה הראני ישמעאלים דומין לשעירים של בית הכסא הראני תלמידי חכמים שבבבל דומים למלאכי השרת כי הוה ניחא נפשיה דרבי אמר הומניא איכא בבבל כולה [כ]עמונאי היא [כא]מסגריא איכא בבבל כולה דממזורא היא בירקא איכא בבבל שני אחים יש[כב] שמחליפים נשותיהם זה לזה בירתא דסטיא איכא בבבל היום סרו מאחרי המקום דאקפי פירא בכוורי בשבתא ואזיל וצדו בהו בשבתא ושמתינהו ר' אחי ברבי יאשיה ואישתמוד אקרא דאגמא איכא בבבל אדא בר אהבה יש בה היום

ותלת עלעין בפומה. בחיה (ה) [כג] השניה שבגמרא דגיאל כתיב והיא בבל: **בפומה בין שיניה.** בפומה משמע מבפנים בין שיניה משמע שבולטות מבחוץ: **בולעתן.** מושלת עליהם: **ומסורבלים לדוב.** בעלי בשר. לשון עובי ושומן הוא ובעלמא (שבת דף קלו:) נמי אמרי' קטן מסורבל בבשר המלובש בבשר כסרבל: דוב אין לו מנוחה כשהוא קשור הולך ובא תמיד סביבותיו: **דובא ניידא.** דוב נודד: **הראני פרסיים.** בעל משלות ודומיות היה לוי וקאמר לו רבי משול לי פרסיים למה הם דומים: **כחיילות של בית דוד.** גבוריס (ו): **חברין.** אומה הממוכה לפרסיים ומשחיתים הם וטרפנים הם יותר מפרסיים: **נשעירים.** מלובשים שחוריס ודומים לשדים: **דומים למלאכי השרת.** לבושים לבנים ועטופים כמלאכי השרת וכתיב (יחזקאל ט) והאיש לבוש הבדים. והכי נמי אמרינן בבמה מדליקין (שבת דף כה:) על רבי יהודה שהיה מתעטף ויושב בסדינים המלוויין ודומה למלאך כו' ובנדרים (דף כ:) נמי אמרינן מאן מלאכי השרת רבנן ואמאי קרי להו מלאכי השרת משום דמלוויין כמלאכי השרת במלבושים נאים (ז): **כי קא ניחא נפשיה.** מזרקה גבוהה בפומיה: **הומניא.** עיר ששמה כך: **מסגריא.** עיר היא וכל הנך כולהו מקומות נינהו: **בירתא דסטיא.** על שם שסרו מאחרי המקום ופירש רבי הילף כדמתרגמינן וילף הברזל (מלכים ב ו) וקפא פרזלא: **פירא.** בריכה עשויה לגדל דגים ובלע"ז ביב"ר: **ואישתמוד.** נשתמדו:

מסורת הש"ס

ה) [עי' ברכות נט ע"ב], ו) [ע' תוס' ר"ה כג: ד"ה זון], ז) גיטין ו', ח) [פי' תכלת כלומר מה תכלת מוכחר שבגלימא כך זו מוכחרת של אלות של בבל פי' אחר אחרים בבל. ערוך], ט) [בכת"י: דבורסיף. בדפו"ר ליתא כלל, ונוסף כלפינו ע"פ הרש"ל. וכורסיף מזכר בפנהדרין קט ע"א ע"ש], י) [גי' הערוך ערך דקר ג מהפא] [וכ"ה בכת"י, ולפנינו בערוך שם מההיא], יא) [בעל עפ ע"ב], יב) גיטין ז: כלה מז., יג) [ר"אמר רב' ליתא בכת"י], יד) [ר"מיהוונד" ליתא בכת"י, וכן מוחקו המהרש"ן], טו) יבמות מז.], טז) [בכת"י: חדייב. וכ"ה ביבמות ובערוך], יז) [בכת"י: חוקקי, וכ"ה ביבמות], יח) בעל עפ: ע"ש, יט) ע"ז ב: מגילה יא., כ) [בכת"י ובע"י: דעמונאי], כא) [בכת"י ובע"י: דפו"ר ובע"י: סקגריא], כב) [בכת"י נוסף: בה. ובע"י: שם], ק) [ברב בגיטין ו ע"א, ע"ש], ר) [דף עפ:], ש) [בדפו"ר: הרשטוסה. ולפנינו כרש"ל. ובכ"ש גורס בסוה"ד פרס ע"ש], ת) [עי' בעל מט ע"ב], א) [וע"ע שבת קמה ע"ב, ובכ"ש שם ד"ה מלוויין],

מוסף רש"י

וכולם לפסול. ריבן ממזרים שנטמעו עשרת השבטים בעובדות כוכבים (לא נוות עשרת השבטים בעובדי כוכבים) ובניהן הרי הן כישראלים ונוהג בהן איסור ממזרות, והן לא מזהרו ושאו זה אחותו או בתו והרי הן ממזרים (יבמות יז.). **שפעמים בולעתן ופעמים פולטתן.** ג' מדינות היו תמיד מולדות בה ומשלימות עמה (דניאל ז ה). **וארו.** והנה, **אחרי.** אחרת (ע"ז ב:). **ומסורבלין.** מלובשין בבגד (מגילה יא.). שמיים כמו (שבת קלו:) קטן המסורבל בבגד, ולשון מלבוש הוא כמו (דניאל ג) כפיתו בסרבליהון (ע"ז ב:). **ואין להם מנוחה כדוב.** דוב אין לו מנוחה אלא הולך ובא כל שעה (שם).

גליון הש"ם

תוס' ד"ה בין וכו' וצ"ל דשני מקומות הן. עיין עירובין דף יט ע"ב תד"ה אם בין הנהרות:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ותלת וכו' בחיה הראשונה שבגמרא וכו' והיא בבל וקשי' בפומה כל"ל והל"ש:

לעזי רש"י

אושר"א [אושיריי"ר]. שדה ערבות.
ביב"ר [ויביי"ר]. ברכת דגים.

1. וַיִּגֶל מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה וַיַּנְחֵם בְּחַלַּח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי:
מלכים ב יח יא
2. וְאָרוּ חַיְוָה אָחֳרִי תִנְיָנָה דְּמְיָה לְדֻב וְלִשְׁטַר חַד הֲקִמַת וְתְלַת עַלְעִין בְּפֻמַּהּ בֵּין שִׁנָּהּ וְכֵן אָמְרִין לַהּ קוּמִי אֲכָלִי בְּשַׂר שַׂגִּיא: דניאל ז ה

shemayisrael.com